

Nis Ngim Peba Mórrag Polkagabi Korrint Sos Pamkolpamdó Ngaensingül Bóktan

Pol ini peba mórrag wialómórr Yesun amkoman angun pamkolpamdó Korrint wirri basirrdü akó blaman Yesu Kerrison amkoman angun pamkolpam dudu Akaya prrobinsdü (1:1). Polón darrü peba mórrag Korrint sos pamkolpamdó, *1 Korrint*, ene peba mórragan ngaensingül bóktan asine. Ma kubó ngaen-gógópan we ngaensingül bóktan ngakono, wa nekwata bóktanda.

Pol ini peba mórrag ugón wialómórr aprrapórr pail 55 ó 56 nóma yarilürr Kerrison amtómól kakóm. Wa tóba peba mórrag *1 Korrint* wialómórr pail 55 nóma yarilürr. Wa tóba peba mórrag *2 Korrint* aprrapórr ugón wialómórr ene dadan paidü ó darrü pail. Pol ini peba mórrag Masedonia prrobinsdügab wialómórr.

Ini Peba Mórragankwata Bóktan

Aprrapórr Pol tokom peba mórrag wibalómórr Korrint sos pamkolpamdó:

- (1) Pol ne peba mórragankwata wialómórr 1 Korrint 5:9dü;
- (2) 1 Korrint;
- (3) Darrü arüng bóktan oporpükü peba mórrag, wa ne klamankwata wialómórr ini pebadó (2:3-4);

(4) 2 Korrint.

Ini ngaen-gógópan akó aüd ngim peba mórrag errkya myamem babulamli.

1 *Korrint* wialóm kakóm Pol tóba zaget Godónkü we pud akyanórr Epesus wirri basirrdü kókó wa igó nóma arrkrrurr wagó, Korrint sos pamkolpama tibiób tórrmen tulmil koke morroal ninóp. Pol gyagüpi esenórr büsai-büsai tótókóm Korrint pamkolpam basenóm. A wa nóma wamórr ibü basenóm, i oya wirri azid ekyenóp. Da Pol nóma alkomólórr Epesus, wa darrü peba mórrag wialómórr arüng bóktan oporpükü. Mi umulakla, zitülkus mi 2:4dó atangdakla wagó,

“Ka yabüka nóma wialómórró, ka ugón wirri müpdü namülnürrü, ka azid aengrró kürü moboküpdü, akó ka yón namülnürrü yabüme.”

Wa ene peba mórrag Taetusün ekyanórr Korrint pamkolpamdó ódódóm (12:8).

Arüng bóktan oporpükü peba mórrag wialóm kakóm, Pol wirrianbóka gyagüpi tótók yarıürr wagó, Korrint pamkolpama laró gyagüpi ódód kwarilürr. Da [silba] zaget pam Dimetrrius akó tóba kamdalpükü wirri ongyaltongyal kakóm (Apostolab Tórrmen 19:23-41), wa Epesus amgatórr ama Trroas wirri basirrdü wamórr. Wa gyagüpi igó wamórr wagó, Taetusdi Trroasóm wata ki baseni bóktan apadóm enekwata, Korrint pamkolpama ia gyagüpi ogoblórr oya peba mórragankwata, a Taetus ma ola babul yarıürr (2:12-13). Da wa we wamórr Masedonia. I Taetusdi ola baserri. Oya bagürwómdü, bóktan

Korrint pamkolpamdógab morroal yarilürr (7:5-16). Taetusün bóktan Polón arüng ekyanórr igó, Korrint pamkolpam ibü ngyaben tulmil ia morroal dümdüm yónürr. Ene kakóm, Pol darrü peba mórrag wialómórr (2 Korrint).

Da Pol iade arüng bóktan opor wialómórr atang pokodó 2 Korrint 10–13? Aprrapórr Pol ini peba mórragzan wialómórr, bóktana tamórr oyaka wagó, ngibürr kolpam ola asi kwarilürr kolae nidi tómbapónóp. Da módóga, ene peba mórrag zirrapónóm wa akó darrü poko dayónürr ngaen-gógópan bóktandó ini kolae tómbapón kopodó.

Polón Zitülkus Ini Peba Mórrag Wialómóm

Polón dokyan zitülkus asi kwarilürr ini peba mórrag wialómóm Korrint pamkolpamdó:

1. Oya ubi yarilürr ibüka adrratóm tóba bagürwómbóka. Wa bagürwóm yarilürr, zitülkus Korrint pamkolpama tibiób kolae tonarrdógab tübyalüngóp (1:3-4; 7:8-9, 12-13).
2. Oya ubi yarilürr ibüka adrratóm wa ne müpdü yarilürr Eisia prrobinsdü (1:8-11).
3. Oya ubi yarilürr ibüka müsirrga ainüm, wa tóba bókam bagósórrón agóltagól iade yalüngürr (1:12–2:4).
4. Oya ubi yarilürr ibü amtinüm darrü paman kolae tonarr arrgonóm (2:5-11).
5. Oya ubi yarilürr ibü arüngi ikik akrranóm dabyón-gum Godón amkoman angun-koke pamkolpampükü (6:14–7:11).

6. Oya ubi yarilürr ibüka müsirrga ainüm ini elklazabóka igó, bagürwóm, azid aeng, akó darrem kla, i ne elklaza ipüdörre Godón zaget nidi tómbapóndako (2:14–7:4).
7. Oya ubi yarilürr ibü umul bainüm Godón popa gailwómankwata akó ibü byalóm, i umul-umul ki koralón igó, i mani dak-abain elakörre elklaza-koke pamkolpam-abkü, Yesun amkoman nidi yangunónóp Zerrusalem wirri basirrdü (atang poko 8-9).
8. Oya ubi yarilürr ene kari kopo agóm, oyaka nidi bóka bamgün kwarilürr (atang poko 10-13).
9. Oya ubi yarilürr ibü umul-umulan ngib-tanóm oya aüd ngim tótókbóka ibüka (12:14; 13:1-3, 10).

Ini Peba Mórragan Bóktan Zono Módógako:

- A. Ini peba mórragan tapaku bóktan *1:1-11*
 1. Polón morroal ngürr bóktan Korrint sos pamkolpamdó *1:1-2*
 2. God mibü metat arüng bütanda *1:3-11*
- B. Pol Yesun amkoman angun pamkolpam arüng nütünóp *1:12–7:16*
 1. Polón akó darrü bókam agósórrón bóktan *1:12–2:4*
 2. Darrpan paman kolae arrgon *2:5-11*
 3. Pol karianbóka ngyabenórr Trroas wirri basirrdü *2:12-13*
 4. Mi Kerrison ilangzanakla *2:14-17*
 5. Pol amkoman karrkukusi angun yarilürr Morroal Bóktan Yesunkwata *3:1–4:6*
 - a. Küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan zaget tónggapón *3:1-18*

- b. Wirri darrem kla samuan ngarkwatódó mariti tónggapórrón beledó 4:1-15
- c. Amkoman bangundügabi ngyaben 4:16-18
- 6. Kwitüm büb 5:1-10
- 7. Apostolab zaget módóga, pamkolpam byalóm i ia gódam bangurre Godkü Yesukama 5:11-6:2
- 8. Polón azid aeng 6:3-12
- 9. Dabyón-gu Godón amkoman angun-koke pamkolpampükü 6:13-7:1
- 10. Polón bagürwóm 7:2-16
- C. Gyaur kla eklaza-koke pamkolpamabkü Zerrusalem wirri basirrdü 8:1-9:15
 - 1. Arüng atan bóktan wirribóka gailüm 8:1-15
 - 2. Taetusün akó nis amkoman bangun pam nis Korrint wirri basirrdü zirnapónóp 8:16-9:5
 - 3. Wirri gyaur kla gail 9:6-15
- D. Pol emtyanórr wagó, wa amkoman apostol yarilürr 10:1-12:21
 - 1. Pol tóba zaget adlangórr 10:1-18
 - 2. Pol akó obae apostol 11:1-15
 - 3. Polón azid aeng apostolzan 11:16-33
 - 4. Pol nuszan kla esenórr wa nóma aerr yarilürr 12:1-10
 - 5. Pol gyakolae yarilürr Korrint pamkolpamdó 12:11-21
- E. Dómdóm bóktan 13:1-13
 - 1. Dómdóm arüng ikik bókran bóktan 13:1-10
 - 2. Dómdóm alakón bóktan 13:11-13

Ini Peba Mórragan Tapaku Bóktan

Polón Morroal Ngürr Bóktan Korrint Sos Pamkolpamdó

¹ Ka, Pol, ini peba mórrag kótó wialómdóla. Timoti, mibü zonaret, kankü asine. Ka Kerriso Yesun [apostolóla] Godón ubidügab.

Ka yabüka wialómdóla, Godón sos pamkolpamdó Korrint wirri basirrdü, blaman Godón pamkolpampükü dudu Akaya prrobinsdü.

² Ka tóredóla, [gail tonarr] akó moboküpdü paud sab yabüka asi ki namülam God mibü Abdógab akó Lod Yesu Kerriso.

God Mibü Metat Arüng Bütanda

³ Mi blamana oya yagünróre, mibü [Lod] Yesu Kerrison God akó Ab. Wa gyaupükü Aba akó wa mibü metat arüng bütanda. ⁴ Wa mibü metat arüng bütanda, mi müpdü nómadakla. Ene igósüm, mi gaodómakla ngibürr kolpam arüng bütanóm, müpdü nidipko, God ta mibü dadanzan arüng bütanda. ⁵ Zitülkus módóga, kizan abün-abün azid aengdakla Kerriso ta inzan azid aengórr, da God kibü wirrianbóka arüng bütanda Kerrisokama. ⁶ Ki nóma tótókdakla müppükü, olgabi e sab arüng bütarrón akó zid bairrün kwarilo, kibü bóktan amgolanme. God kibü nóma arüng bütanda, olgabi e sab arüng bütarrón kwarilo. E arüng bütarrón nóma kwarilo, olgabi e gaodó kwarilo karrkukus bórrangóm inzan azid aeng tonarrdó, kizan azid aengdakla. ⁷ Akó ki wirrianbóka [gedlóngóm baidakla], e karrkukus bórrongo, zitülkus ki umulakla wagó, e dadan elklaza azid aengdakla,

ki enezan azid aengdakla. Akó God yabü ta arüing bütanda, wa kibü enezan arüing bütanda.

⁸ [Zonaretal], kibü ubia yabü umul-umulan ngibtanóm, ki ne wirri müpanbókamde azid aengóp Eisia* prrobinsdü. Ene inzan wirri müp yarilürr, ki gaodó koke kwarilürr ene müp bamselóm. Olgabi ki myamem gedlóngóm koke bainóp, ki gaodó kwarilürr arról amuanóm. ⁹ Anda, ki kibiób moboküpi igó gyagüpitótók ipüdóp, wamaka kibü zaza [kolaean darrem] tókyerre бүдүлүм. A ene wa ugósüm tómbapónórr, ki kibióbka koke ngambangólnórre a wata Godka, бүдүлүм pamkolpam nóto arsinda. ¹⁰ Wa kibü aurdü semanórr wirri бүдүлүм tarük pokodógab akó wa sab kibü aurdü semóne. Ki oyaka gedlóngóm baindakla kibü metat aurdü amanóm, ¹¹ ezan kibü tangbamtindakla tóre bakode kibünkü. Abün pamkolpama nóma tóre korale kibünkü akó Godón gail tonarr nóma yarile kibüka, da abün pamkolpama sab Godón eso akyan korale kibü ngidü.

Polón Akó Darrü Bókam Bagósórrón Bóktan

¹² Ki ikub bagürdakla igó: kibü gyagüpitótóka amkoman pupainda igó, blaman pamkolpamab obzek kwata ki inzan tórrmen tulmili ngyaben kwarilnürü, amkoman moboküpi akó ilklió bülióni-koke. God kibü gaodó tinóp inzan ngyabenóm. Ki amkoman inzan ngyaben

* **1:8** Polón ngyaben tonarrdó, Eisia darrü prrobins yarilürr, Rrom kinga ne bwób alngomól yarilürr. Errkya ene poko Tórrki kantrridü pokia, Eisia Maenorr kugupidü.

kwarilnürü yabü obzek kwata. Ki inzan kwarilnürü Godón gail tonarr ngarkwatódó, a inzan koke, tüpan [wirri gyagüpitótók] ngarkwatódó. ¹³⁻¹⁴ Blaman tonarr ki yabüka igó wibalómdakla, e gaodómakla ene kla atangóm akó bóktanán [küp tai amzyatóm]. Errkya e kibü tórrmen tulmilabkwata wata poko-poko küp bómzyatódakla. A ka gedlóngóm bairndóla, e sab blaman bóktanán küp nómyetóre igó, e sab gaodó koralo kibükwata ikub bagürüm, kizan yabükwata ikub bagür koralo, ene ngürrdü, mibü Lod Yesu nóma tolkomóle.

¹⁵ Zitülkus ka ene kla amkoman karrkukusi angun namülnürü, ka bókam bagósórró yabü ngaen-gógópan basenóm, igósüm e nis ngim bles bairrün kwarilo. ¹⁶ Ka bókam bagósórró yabü basenóm, ka Masedonia prrobinsdü nóma ki wamórró akó ta ka olgabi nóma ki tolkomólórró, igósüm e solkwat kürü ki tangkamtinane Zudia prrobinsdü tótókóm. ¹⁷ Da ka ini bókam nóma bagósórró, ia ka wata popa bóktan namülnürü? Ó ia ka bókam bagósdóla ini tüpan pamkolpam ngarkwatódó, igósidi ka bóktalo wagó, “Ó, ó,” akó dakla, “Koke, koke”? Koke, ka inzan pam kokela! ¹⁸ A God metatzan tómbapónnda, wa ne poko bóktanórr tómbapónóm, ki ta yabüka ne poko bóktandakla igó kokea, “Ó,” akó dakla, “Koke”. ¹⁹ Zitülkus módóga, Godón Olom, Yesu Kerriso nótóke, wa koke bóktanórr wagó, “Ó” akó dakla, “Koke”. Kótó, Sae-

las,† akó Timoti, ki oyakwata bóktan amgol kwarilnürü yabüka. Akó oyame kürü bóktan blaman tonarr “Ó” yarilürr. ²⁰ Mi umulakla wagó, kürü bóktan amkomana, zitülkus blaman [alkamül-koke bóktan], God ne kla irrbünürr, i küppükü bairre Kerrisokama ene bóktan opore “Ó”. We ngarkwatódó, oyakama mi bóktandakla igó, “Amen, inzan ki yarilün,” Godón ngi wirri kwitüm amngyelóm. ²¹ Da God watóke nótó tómbapónórr yadi akó kidi karrkukus bórrangóm mibü Kerrison amkoman angundü. Akó wa watóke mibü nótó sirrbünürr, ²² tóba timam nótó irrbünürr mibüka, akó tóba Samu nótó ingrinürr mibü moboküpdü alkamül-koke bóktanzan, wa sab mibü blaman elklaza tülire, wa ne alkamül-koke bóktan tülinóp.

²³ Ka küób Godón amtindóla amtyanóm ka amkoman poko bóktandóla. Wa kubó kürü ki kolae kyó, ka ne obae poko nóma bótkono. Ka igósüm koke alkomórró Korrint wirri basirrdü yabü akó wirribóka bagóm. ²⁴ Ene wa inzan kokea igó, ki yabü amkoman bangun zirrbapón-bapón balngomóldakla. A ki yenkü zagetódkla yabü bagürwóman ngibtanóm, zitülkus e karrkukus bórrangódkla yabiób amkoman bangundü.

2

¹ Da ka gyagüpitótók eserró yabü akó koke basenóm, gyagüp kolaean ngibtan-gum.

† **1:19** Saelas: Grik bóktane tange wibalómórrón pepadó ini ngi inzan angrirrüna Letin bóktane: Silbeinus.

² Zitülkus módóga, ka ne yabü gyagüp kolaean nóma ngintinünümo, ola ia nidipko kürü barnginwóman ngitanóm? Wata yadi, ka nibiób gyagüp kolae ninarre. ³ Ka ene peba mórrag* wialómórró, igósüm ka nóma ki tama, e kürü gyagüp kolaean koke ki ngigütinane, yadi, kürü nidi bagürwóman ki ngitan kwarila. Ka amkoman karrkukusi angundóla yabükwata wagó, kürü ne bagürwóme ene ta yabü bagürwóme. ⁴ Ka yabüka nóma wialómórró, ka ugón wirri müpdü namülnürrü, ka azid aengrró kólba moboküpdü, akó ka yón namülnürrü yabüme. Ka yabüka igósüm koke wialómórró, yabü gyagüp kolaean ngibtanóm, a igósüm, yabü umulüm igó, kürü wirri [moboküpdü ubi] yabükama.

Darrü Paman Kolae Arrgon

⁵ Darrü pama ola kolae tonarr nóma tónggapónórr, wa wata kürü gyagüp kolae koke kyónürr, a wa yabü blamanab gyagüp kolae ninóp, barrkyananbóka. Ka wialómdóla “barrkyananbóka,” zitülkus kürü ubi kokea wirri arüngi wialómóm. ⁶ Abüna yabükagab oya ne [kolaean darrem] ekyenóp, ene gaoandóma. ⁷ Errkya ma, e wata oya kolae tonarr arrgonane akó arüng ekyanane, igósüm wirri gyagüp kolaea oya koke [ut-ut ine]. ⁸ We ngarkwatódó, ka yabü arüng bütandóla yabü amkoman moboküpdü ubi oyaka amtyanóm.

* **2:3** peba mórrag: Pol Korrint pamkolpam karianbóka basenóm wamórr ibü bagóm. Ene kakóm, wa darrü peba mórrag wialómórr. Ini peba mórrag errkya ma babula.

⁹ Ka ta yabüka wialómórró umul bainüm wagó, e kürü blaman bóktan ia amkoman mamunarre. Amkoman, e kürü bóktan mamoandakla. ¹⁰ E darrü oloman kolae tonarr nóma arrgondakla, ka ta inzan ene oloman kolae tonarr arrgondóla. Anda, ka ne kla arrgorró, ka we kla arrgorró Kerrison obzek kwata yabü morroalóm. A ka gyagüpi tótókdóla wagó, darrü kla babula arrgonóm. ¹¹ Ka oya kolae tonarr arrgorró, igósüm [satania] mibü koke ilklió bülión yarile oya ubi tómbapónóm, zitülkus mi oya bókam bagós bóktan amkoman umulakla.

Pol Karianbóka Ngyabenórr Trroas Wirri Basirrdü

¹² Ka Trroas wirri basirrdü nóma abzilürrü Morroal Bóktan amgolóm Kerrisonkwata, ka eserró wagó, Lod kwat tapakurr kürünkü oya zaget tónggapónóm. ¹³ A zitülkus ka kólba zonaret Taetusün ola koke eserró bóktanpükü yabükagab, kürü gyagüpitótók gaodó koke yarilürr ngón agónóm. Da ka yawal bóktan bóktarró amkoman bangun pamkolpamdó, ola nidi koralórr, akó wamórró Masedonia prrobinsdü.

Mi Kerrison Ilangzanakla

¹⁴ A mi Godón eso ekyanórrre! Wa pamkolpamab obzek kwata igó amtyanda igó, wa satani ut-ut yónürr. Akó wa kibü balngomólada ene kla bómtyande, zitülkus ki Kerrisoka dabyórrünakla. Inzana, wa kibükama morroal ilang ayoda blaman bwóbdü. Ene

morroal ilang igó klama, mi oyabóka umulakla.† 15 Ki Kerrison ilangzanakla, Godón ne klama bagürwóman ngitanda. Ki Kerrison ilangzanakla ibü aodó, zidbairrún nidipko, akó ibü aodó, bamrükürrún nidipko.‡§ 16 Ibüka, bamrükürrún nidipko, ki бүдүлан ilangzanakla. Ibüka, zidbairrún nidipko, ki arrólan ilangzanakla. Ia gaoandó nótoke ini zaget tónggaponóm? 17 Aprrapórr God kibü inzan bómzyatóda wagó, ki gaoandómakla, zitülkus ki ene abün ilkió бүлиón pamzan

† **2:14** Grrik akó Mórrke-mórrke Bukdü igó alap-alap bóktan wialómórróna: God Rrom gazirr pamab singüldü wirri ngi pamzana. Rrom gazirr pamab singüldü pama darrü bwóban pamkolpam nóma ut-ut nirre, oyaka bóka bamgün nidi kwarilürr, wa ibü, tóba gazirr pampükü, nolngomólnónóp tóba pamkolpamab obzek kwata. Ene ut-ut bairrún kolpam [leba zaget] kolpamóm bainóp. Pol akó ngibürr Godón zaget pam ene gazirr pamzan kwarilürr, ó i ene ut-ut bairrún kolpamzan kwarilürr Kerrison leba zaget pamóm bainüm. ‡ **2:15** bamrükürrún nidipko, ibü [ngarkwat-koke arról] babula, a i ma sab [metat bólmyan urdü] ogobe. § **2:15** Ini alap-alap bóktana. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama gyagüpi tótókdako igó, ene ilang [urdü amsel larab] ilanga, [prrist] ne lar bamngul kwarilürr [altadó]. Ene ilanga Godón bagürwóman ngitan yarilürr. Yesu urdü agasil larzan yarilürr krrosdó. Yesun amkoman angun pamkolpam ene klaman ilangzanako. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama gyagüpi tótókdako igó, ene ilangan kúp módóga: Ene Rrom gazirr pamab singüldü wirri ngi pama ene pamkolpam nóma nolngomólnónóp, ngibürr kolpama morroal ilang buru angan kwarilürr. Ene gazirr pamdó wa morroal ilang yarilürr, a ene ut-ut airrún pamkolpamdó, wa kolae ilang yarilürr, zitülkus i umul kwarilürr igó, i leba zaget kolpamóm ki bairre o ibü ki ekrörre.

kokeakla, wirri mani azebóm ubi nibióbe Godón bóktan amgoldógab. A ki amkoman moboküpi bóktandakla Godón obzek kwata, Kerrisoka dabyórrünzanakla. Ki bóktandakla pamzan, God nibiób zirrtapónóp.

3

Küsil [Alkamül-koke Tónggapórrón Bóktan] Zaget Tónggapón

¹ Ia kibü ubia akó kibiób bagürüm morroal bóktane? Koke! Ia zitülkus asiko yabü peba mórrag azebóm ó wibalómóm, kibü ne klama bagürdako, ngibürr pamazan ubi baindako inzan peba mórrag azebóm? Babulako! ² E yaib wa peba mórragzanakla, kibü ne klama bagürda, kibü moboküpdü wialómórrónzana. Blaman pamkolpam gaodómako umulüm akó atangóm, ki ne morroal zaget tónggapónóp yabü aodó. ³ Blaman pamkolpam gaodómako asenóm igó, e peba mórragzanakla Kerriso tüób ne kla wialómórr, kibü zagetódógab. Wa ene kla koke wialómórr baerro-e, a arról Godón Samu-i. Wa ene kla taptapan ingülküp pokodó koke wialómórr, a pamakanan moboküpdü.

⁴ Ki ini klambóka amkoman umulakla Kerrisokama Godón obzek kwata. ⁵ Kibü zitülkus babula gyagüpi tótókóm igó, kibü kibióban gaodóma Godón zaget tónggapónóm. God wató módóga, kibü gaodó nótó ainda. ⁶ Wa kibü gaodó tinóp zaget pamóm bainüm küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan zaget tónggapónóm. Ene küsil bóktan wialómórrón gida babula, a Godón Samu asine

ene bóktandó, zitülkus wialómórrón gida бүдүл ódódda, a Godón Samua arról akyanda.

⁷ Mosesón gida wialómórróna taptapan ingülküп pokodó. God Mosesón ene gida nóma ekyanórr, Mosesón obzeka [wirri kómal zyónpükü] ongang bapónórr, Isrrael pamkolpam igósidi gaodó koke kwarilürr oya obzekdó metat azilüm, enana ene zyóna zaorrón barrgon yarilürr. Mosesón darrü zaget módóga, ene gida umul bainüm pamkolpamdó. Ene gida-a бүдүл sidódürr ibüka, gida koke nidi mamóanónóp. Zitülkus ene gida-a, бүдүл ne klama ódódda, wirri kómal zyónpükü tamórr, ⁸ Godón Samua ne zaget balngomólda, oya wirri kómal zyón amkoman wirriana, ene gidan wirri kómal zyóndügabi! ⁹ Ene gidan zageta pamkolpam zaz ninóp akó [kolaean darrem] nókyenóp. Zitülkus ene gidan zagetan wirri kómal zyón asi yarilürr, amkoman, Godón ilküpdü [dümdüm tonarr] ne zageta ódódda, oya wirrian kómal zyón asine ene ngaep zagetódógab. ¹⁰ Ngaep alkamül-koke tónggapórrón bóktanan zagetan wirri kómal zyón ngaen asi yarilürr, a errkya ene inzana, wamaka ene kómal zyón babula. Zitülkus módóga, ene küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktanan zagetan kómal zyón wirriana. ¹¹ Akó zitülkus ene ngaep bóktanan zageta, zaorrón ne klama barrgon yarilürr, kómal zyónpükü tamórr, ene küsil bóktanan zaget, metat asi ne kla yarile, oya wirrian kómal zyón asine ene ngaep klamdógab!

¹² Zitülkus ki ene klamóm [gedlóngóm

baindakla], da kibü tórrmen tulmil gum-koke igósidiako. ¹³ Ki Moseszan kokeakla, tóba obzek nótó ngablaorr mórrkenyórr poko-e, igósüm Isrrael pamkolpama koke iade ki eserre, ene wirri kómal zyóna zaorrón ia barrgon yarilürr. ¹⁴ A ibü gyagüpitótók zürük barümürrün koralórr, zitülkus kókó errkya ene inzana, wamaka ibü gyagüpitótók ngablaorrónako mórrkenyórr poko-e, darrü pama ngaep alkamül-koke tónggapórrón bóktanán buk nóma atangda ibüka ibü kwóbbazen müótüdü. God ene mórrkenyórr poko koke amanikürr, zitülkus wa ene poko wata igósidi amanike, darrü oloma nóma dabine Kerrisoka. ¹⁵ Anda, ngaendógab kókó errkya, darrü pama Mosesón gida nóma atangda, ene inzana, wamaka darrü mórrkenyórr pooka [Zu pamkolpamab] moboküp ngablaoda, da i bóktanán küp koke igósidi amzyatódako. ¹⁶ A darrü oloma Lodka nóma byalüngda, God ene mórrkenyórr poko amanikda. ¹⁷ Ene bóktan opor “Lod” oya küp módóga: Godón Samu. Akó Lodón Samu nega, pamkolpama darrü kla koke amoandako ó darrü klama ibü koke amorranda, da i popadako. ¹⁸ Mi blamana Lodón wirri kómal zyón ongang bapóndakla mibiób obzeke, ngablaorrón-koke ne obzekako. Akó wa mibü azazinda tóba obzeksyók ngarkwatódó tóbazan bainüm akó sab ene kómal zyón wirrian yarile. Ene zyóna Lodkagabi tótókda, Godón Samu nótóke.

4

Wirri Darrem Kla Samuan Ngarkwatódó Mar-iti Tónggapórrón Beledó

¹ We ngarkwatódó, ki kokean piküp bairre ini zaget tónggapónóm, zitülkus God tóba gyaurdügab kibü ini zaget tókyenóp tónggapónóm.

² A ki ma kibiób kak nómtyenóp anikürrün tórrmendó, büódan ne elklazako; ki pamkolpam koke ilklió bülióndakla akó ki Godón bóktan obae koke azazindakla. A ki amkoman bóktan amgoldakla. Olgabi ki Godón obzek kwata amtyandakla blaman pamkolpamdó igó, ki morroal pamakla. Da zitülkus babula kibükwata bóktanóm igó, ki kolae pamakla.

³ Anda, ene inzan nómada, wamaka [Morroal Bóktan] ngalaorróna mórrkenyórr poko-e, ki ne poko amgoldakla, ene ngalaorrón ibükama, bamrükürrün nidipko.* ⁴ Satania,

ini tüp nótó alngomólda godzan, amkoman bangun-koke pamkolpamab gyagüpitótók murrnausóp, da i ilüküp murrbausürrün pamkolpamzanóm bainóp. Ene igósüm, i gaodó kokeako ene zyón asenóm, ne klama tótókda Morroal Bóktandógabi, Kerrison [wirri kómal zyónankwata] ne Bóktane. Akó Kerriso Godón dandanga. ⁵ Ki kibióbkwata bóktan koke amgoldakla, a ki ene bóktan amgoldakla igó, Yesu Kerriso wa [Lode], akó igó, ki kib yabü [leba zaget] pamakla Yesunme. ⁶ Zitülkus módóga, God, ngaen nótó bóktanórr wagó, “Tümün

* **4:3** bamrükürrün nidipko, ibü ngarkwat-koke arról babula, a i ma sab [metat bólmyan urdü] ogobe.

kwatódógabi zyóna ki ongang bapón,” wa tóba zyón ongang sapónórr mibü moboküpdü.† Ene igósüm, mibü umul akyanóm Godón wirri kómal zyónankwata, Kerriso ne zyón okaka amzazilda.

⁷ A ene wirri darrem kla kibü moboküpdüma, ki inzan nidipakla, wamaka mariti tónggapórrón beleakla. Ene igósüm, amtyanóm ene wirrian arüng Godkagabia akó kibükagabi kokea, wirrian ne arünge blaman ngibürr klamab arüng arrgrratóda. ⁸ Abün-abün müpa kibü myangrao apóndako, a i kibü kokean [ut-ut baidako]. Ki ngibürr tonarr tai umul-kókakla laró tónggapónóm müp tonarrdó, a ki kokean piküp bairre ngambangólóm Godka. ⁹ Pamkolpama kibü wirri müp alióndako, a God kibü kibióban kokean alókda. Pamkolpama kibü sekrrónóp akó ki tüp tóbalókorró, a ki kokean kolae bainóp. ¹⁰ Ki nubóbóna tótókdakla, ki azid aengdakla akó metat umulakla igó, zitülkus pamkolpama Yesun emkólóp, i ta mibü kena sekrrónónóm. A ki бүдүл kórzyóndakla akó koke piküp baidakla Godón bóktan amgolóm, igósüm pamkolpama eserre kibü nyabendó wagó, Yesu arróla. ¹¹ Anda, ki, arról nidipakla, blaman tonarr umulakla igó, kolpama mibü kena sekrrónónóm Yesunme, igósüm pamkolpama eserre kibü nyabendó igó, Yesu arróla. Ene nyabena sab blakóne, ki nóma nurrbarino. ¹² Da módóga, ki kena nurrbarinün, a [ngarkwat-koke arróla] yabü

4:6 Bwób Zitül 1:3 † **4:6** Ini bóktanán küp módóga: God mibü gaodó tinóp Morroal Bóktanán [küp tai apadóm].

ngyabendó okaka bainda, zitülkus ki Morroal Bóktan Yesunkwata amgol kwarilnürü yabüka.

¹³ Igó wialómórróna *Wórr Pebadó* wagó, “Ka Godón amkoman angun namülnürü, da igósidi ka bóktarró.” Ene dadan amkoman bangundügabi ki ta metat bóktanórre Morroal Bóktan amgolkü, zitülkus ki Godón amkoman angundakla. ¹⁴ Akó ki metat bóktanórre, zitülkus ki umulakla igó, Lod Yesun nóto irsümülürü büdüldügabi, wa ta sab kibü sirsine kibü Yesuka dabyónüm akó kibü amarrum oya obzek kwata bórrangóm yenkü. ¹⁵ Blaman ini elklaza we pokodómako yabü morroalóm, igósüm, Godón [gail tonarrazan] bayoda abün pamkolpamdó akó olgabi ngibürü abün pamkolpamdó, i sab ngaru bapón-koke eso iade ekyanórre. Da i Godón ngi igósidi wirri kwitüm emngyelórre.

Amkoman Bangundügabi Ngyaben

¹⁶ We zitülkusdü, ki kokean piküp bairre Godón bóktan amgolóm. Enana kibü büb praka akó arüng-koke baindako, God kibü samu kúsilzan ainda blaman ngürrzan. ¹⁷ Zitülkus módóga, ki ne kari müp aengdakla karibóka, sab ngarkwat-koke wirri kómal zyón sidüde kibüka. Ini zyóna ene müp wirribóka arrgratóda. ¹⁸ Da ki igó elklazadó koke azildakla, pamkolpama ne elklaza basendako, a ki igó elklazadó azildakla, pamkolpama koke ne elklaza basendako. Zitülkus módóga, pamkolpama ne elklaza basendako, ini elklaza wata

sab karianbóka asi kwarile bupso, a pamkol-pama koke ne elklaza basendako, ini elklaza sab metatómpükü asi kwarile.

5

Kwitüm Büb

¹ Mibü büb inzanako, wamaka palae müótako, mi ne klamdó ngyabendakla ini tüpdü. Mi umulakla wagó, ini tüpan palae müóta ne nóma kolae bairre, mibü kwitüdü müót sab asi kwarile Godkagabi. Pama ini müót koke balmelórr. Akó ini müót metatómpükü asi kwarile. ² Anda, mizan ini tüpan palae müótüdü ngyabendakla, mi syóngdakla, Godka nae amande kwitüm büb aliónum mibü bamelóm küsil mórrkenyórrzan. ³ God ta mibü küsil büb nóma tülire bamelóm, mibü samu sab kakapur koke kwarile, a mibü samuab büb sab asi kwarile. ⁴ Anda, mizan ini tüpan palae müótüdü ngyabendakla, mi syóngdakla müp amarrudi. Zitülkus módóga, mibü ubi kokea mibü samu sab kakapur kwarile, a mibü ubia kwitüm büb bamelóm, igósüm arróla mibü dudu büb sab imrüke, sab ne büba nurrbarine. ⁵ God tüóbe, mibü nótó tómbapónórr ene küsil büb azebóm. Akó wa tüóbe, mibü tóba Samu nótó tókyenóp [alkamül-koke bóktan], wa sab mibü blaman elklaza tülire, wa ne alkamül-koke bóktan tülinóp.

⁶ We ngarkwatódó, ki metat amkoman kar-kukusi angundakla igó, ene klama sab amkoman tómbapórrre. Akó ki umulakla igó, ki ini búbizan ngyabendakla, ki nanabwóbdümakla Lodkagabi. ⁷ Ki amkoman bangundügabi

ngyabendakla, a ene elklazadógabi koke, ki ne elklaza basendakla. ⁸ Ka inizan wialóma, ki ini elklaza amkoman karrkukusi angundakla. Akó kibü ubia ini büb alókóm akó Lodkü ngyabenóm. ⁹ Da módóga, kibü wirri ubia oya bagürwóman ngitanóm, ia ki ini bübi ngyabendakla, ta ia ki kwitüdü ngyabendakla nanabwóbdü ini bübdügabi. ¹⁰ Zitülkus módóga, mi blamana sab okaka büzazino Kerrison obzek kwata mibü zaz bainüm. Ene igósüm, mi darrpan-darrpana darrem ipüdörre ene ngarkwatódó, mi ne elklaza tómbapónónóp, ia morroal ó ia kolae ne klamko, mizan bübi ngyaben kwarilnürü.

[Apostolab] Zaget Módóga, Pamkolpam Byalóm I Ia Gódam Bangurre Godkü Yesukama

¹¹ We ngarkwatódó, ki pamkolpamab gyagüpitótók alüngüm kaindakla, zitülkus ki umulakla Lodón gum angónóm. God kibübóka amkoman umula, akó ka gedlóngóm baidóla wagó, e ta kibübóka amkoman umulakla yabiób moboküpdü. ¹² Ki kibiób akó koke bagürdakla yabüka, a ki yabünkü kwat tapakudakla ikub bagürüm kibükwata. Ene igósüm, e gaodómakla bóktan alkomólóm ibüka, ikub nidi bagürdako ene klamabkwata, i ne elklaza basendako, akó ene klamabkwata koke, moboküpdü ne klamko. ¹³ Ngibürr tonarrdó Godón Samua kibü bumiógda akó ene inzana, wamaka kibü gyagüpitótók dümdüm kokea. Da ene Godónküma. A kibü gyagüpitótók dümdüm nómada, ene yabünküma. ¹⁴ Kerrison moboküpdü ne ubie, kibü balngomólda, zitülkus ki amkoman

karrkukusi angundakla igó, darrpan oloma nurrótókórr blaman pamkolpamabkü, da igósidi blamana nurrbarinürr. ¹⁵ Akó wa nurrótókórr blaman pamkolpamabkü, igósüm, küsil arról nidi apadódako, i tibióbankü myamem koke ki nyaben koralón. A i oyankü iade ki nyaben koralón, ibünkü nótó nurrótókórr akó God noan irsümülürr arróldó.

¹⁶ Da módóga, kidi, ki myamem darrü pam koke amzyatódakla tüpan paman gyagüpitótók ngarkwatódó. Enana ki ngaen Kerrison emzyetóp tüpan paman gyagüpitótók ngarkwatódó, errkya ki oya inzan myamem koke amzyatódakla. ¹⁷ Da darrü olom Kerrisoka dabyórrün nómada, wa küsil olomóm kuri baine. Ngaep nyabena kuri bamrükürr, da módóga, küsil nyabena kuri bókyanórr! ¹⁸ God ini blaman elklaza wató tómbapónórr. Wa Kerrison zirrsapónórr mibünkü nurrótókóm krrosdó akó inzana wa mibü gódam tangunóp, mi ngaen-gógópan oyaka nidi bóka bangün kwarilürrü. Akó wa kibü ene zaget tókyenóp pamkolpam byalóm, i ia gódam bangurre Godkü. ¹⁹ Ene wa, God blaman pamkolpam ini tüpdü gódam nangunóp, Kerriso nóma nurrótókórr krrosdó. I ene kla amkoman nóma angundako, wa ibü kolae tonarr koke atangda ibü [kolaean darrem] akyanóm. Akó wa kibü igó bóktan tókyenóp pamkolpamdó bóktanóm, i ia gódam bangurre Godkü. ²⁰ We ngarkwatódó, ki Kerrison menyam pamakla, wamaka God kibükama pamkolpam arüngi byalda ene bóktan apadóm. Ki yabü arüngi

byaldakla Kerrison ngidü igó, “Godkü gódam bangunam.” ²¹ Kerrison kolae tonarr babulan yarilürr. A God mibü blaman kolae tonarr oyaka yamselórr, igósüm mi oyaka dabyórrünzanakla, mi [dümdüm tonarr] pamkolpamóm bairre Godón ilküpdü.

6

¹ Kizan Godkü zagetó dakla, ki yabü ta igó arüngi byaldakla, e ne Godón [gail tonarr] apadó dakla, e ene kla küppükü inane; e igósidi ene kla enanóm-koke ipüdarre. ² God bóktanda tóba Wialómórrón Bóktandó wagó,

“Angrirrün tonarr nóma semrranórr, ka marü*
murrkrrurrü;
ene zid bain ngürra nóma түbzilürr, ka
marü tangmamtirrü.”

Tübarrkrru, errkya ene wa angrirrün tonarra.
Tübarrkrru, errkya ene wa zid bain ngürra.

Polón Azid Aeng

³ Kibü ubi kokea darrü kla tónggapónóm, pamkolpam sab ne klama nólerre amkoman bangun-gum. Ene igósüm, darrü oloman zitülkus babula kolae poko bóktanóm kibü zagetankwata Godkü. ⁴ A ene wa, Godón zaget pamzan, ki amtyandakla ki morroal pamakla blaman elklazadó: ki karrkukus bórrangdakla müp tonarrdó, kolpama kibü müp nóma alióndako, akó kibü moboküp müpdü

* **6:2** marü: Ngaep Bukdü God ini bóktan oyaka bóktanórr, Isrrael pamkolpam nótó ki zid nirre. Aini Pol ini bóktan wialómórr Korrint pamkolpam arüng бүтанóm. **6:2** Aesaya 49:8

nómadako. ⁵ Ki karrkukus bórrang kwarilnürü pamkolpama kibü nóma tokrralórr, tümün müótüdü nóma turrbulürr, akó pamkolpamab ngoroa ngürsilüm nóma bainóp kibüka; ki wirri arüngi nóma zaget kwarilnürü kókó kibü myamem arüng babul yarilürr zagetóm, kibü ut-koke irrüba nóma blakónónóp, akó ki koke nóma alo kwarilnürü. ⁶ Ki amtyandakla ki morroal pamakla kibü [kolkal] tonarrdógabi, kibü umuldügabi, kibü zao-zao tonarrdógabi, akó kibü morroal tonarrdógabi; ki Godón Samuan balngomól nóma mamandakla akó kibü amkoman [moboküpdü ubidügabi]. ⁷ Ki amtyandakla ki morroal pamakla kibü amkoman bóktan amgoldógab akó Godón arüngdügab. Akó ta ki [dümdüm tonarr] nóma tómbapóndakla, wamaka ene tonarr gazirr elklazako, tutul tange zangóm akó banól tange kibiób bóclangóm.† ⁸ Ki amtyandakla ki morroal pamakla, pamkolpama wirri ngi nóma atendako kibüka ó i kibü ngi nóma tüp alókdako; i kibükwata obae bóktan nóma alióndako panzedó ó morroal poko nóma bóktandako; i kibü inzan nóma ngabkandako igó, ki ilklió bülión pamakla, enana ki amkoman moboküp pamakla; ⁹ i kibü inzan nóma ngabkandako igó, ki umulürrün kokeakla, enana ki wirri umulürrünakla; i nóma gyagüpi tótókdako igó, ki nurrbarinüm kaindakla, enana ki arrólakla; i kibü inzan nóma ngabkandako igó, God kibü [kolaeen darrem] akyanda, enana

† **6:7** Ene dümdüm tonarr módógako: amkoman bangun, moboküpdü ubi, amkoman bóktan, [prropetan bóktan], akó ngibürr inzan kla.

wa kibü büdülümpükü koke sekrranórr. ¹⁰ Ki amtyandakla ki morroal pamakla, pamkolpama kibü inzan nóma ngabkandako igó, ki gyagüp kolaekla, a ki ma metat bagürwómdakla; ki elklaza-koke pamakla, a ki ma abün pamkolpam mórrel bairdakla samuan ngarkwatódó; kibü elklaza babulako, a kibü ma blaman elklaza asiko samuan ngarkwatódó.

¹¹ Korrint pamkolpam, ki yabüka amkoman moboküpi wialómórre akó ki kibiób wirri moboküpdü ubi nómtyerre yabüka. ¹² Kibü moboküpdü ubian ngaru babula, a yabü moboküpdü ubi kibüka, oya ngaru asine. ¹³ Ka yabüka wialómdóla wamaka e kólbanaan olmalakla igó, e wata dadanzan kibüka yabiób dudu moboküpdü ubi tómtyenane.

Dabyón-gu Godón Amkoman Angun-koke Pamkolpampükü

¹⁴ Dabyón-gu Godón amkoman angun-koke pamkolpampükü. Dümdüm tonarr pamkolpam akó gida nidi amgündako, ibü gyagüpitótók ia wata darrpanamli wirri elklazabkwata? Koke! Ó zyóndü nótó ngyabenda, ia wa gaodóma oyaka dabyónüm, tümündü nótó ngyabenda? Koke! ¹⁵ Ia Kerriso gaodóma ubi bainüm sata-nipükü?† Koke! Amkoman bangun olom akó amkoman bangun-koke olom, ibü gyagüpitótók ia wata darrpanamli wirri elklazabkwata? Koke! ¹⁶ [Godón Gyabi Müót] akó obae god, ibü tónggapórrón bóktan laróga? Babula! Mi

† **6:15** Satani, Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó darrü Zu ngi-e angrirrüna, Beliar ó Belial.

mibiób arról Godón gyabi müótakla. God enezan bóktanda tóba Wialómórrón Bóktandó wagó,

“Ka ibü aodó nyabelo
akó ibü aodó agóltagól namulo,
ka ibü God namulo,
akó i kürü pamkolpam kwarile.”

¹⁷ Akó God bóktanda wagó,
“We ngarkwatódó, ibükagab tübauske
akó bürrgrrütamke ibükagab.

Darrü tómanpükü kla amurrgu,
da ka sab yabü morroal yazebo.”

¹⁸ “Wirri Arüng Lod bóktanda wagó,
‘Ka sab yabü Ab namulo,
akó e sab kólbanan simanal akó ópal olmal
kwarilo.’ ”

7

¹ Moboküpdü gómdamal, zitülkus God mibü ini [alkamül-koke bóktan] tülinóp, mi wata [kolkal] kolpam bairre blaman kolae elklaza tómbapón-gum, mibü büb ó samu ne elklaza tóman-pükü aindako Godón ilküpdü. Akó mi [dudu kómal] ki nyabenórre, Godón gum-gum [ótókde].

Polón Bagürwóm

² Yabiób [moboküpdü ubi] tómtyenam kibüka. Ki dümdüm-koke tonarr koke tómbapónóp yabü darrüdü, ki yabü darrü kolae koke inóp, akó ki yabü darrü koke ilkió ilinóp mani azebóm. ³ Ka

6:16 Lebitikus 26:12; Zerremaea 32:38; Izikiel 37:27
Aesaya 52:11; Izikiel 20:34, 41

6:18 2 Samuel 7:8, 14

6:17

ini poko koke wialóma yabü bagóm, zitülkus ka kuri wialóma kagó, kibü wirri moboküpdü ubi yabükamóma. Ene igósidi, ki yabü kokean elókrre yabióban, ia ki arrólakla, ta ia ki nur-rbarino. ⁴ Ka amkoman karrkukusi angundóla wagó, e sab dümdüm kla tónggapónane, akó kürü zitülkus asiko yabükwata ikub bagürüm. God kürü barrkyanan arüng kókyanórr. Kibü blaman müp tonarrdó ka kari bagürwóm kokela.

⁵ Ka kuri wialóma kagó, ki Masedonia prrobinsdü babzirrü. Ene kakóm, kibü ngón agón babul yarilürr. Zitülkus módóga, abün-abün müpa togoblórr kibüka. Darrü müp we kla yarilürr, pamkolpama kibüka bóka bamgün koralórr. Akó darrü müp we kla yarilürr kibü moboküpdü, ki yabükamóm gyakolae kwarilnürrü. ⁶ A God ibü arüng bütanda, arüng-koke nidipako. Wa kibü arüng tütünóp Tæ-tusün abzildügab. ⁷ Akó wata oya abzildügab koke, a ta igó bóktandógab, e oya arüng ekye-narre. Wa kibü tüzazilóp, e kürükamóm nae aman koralnórró. Akó wa tüzazilóp yabü wirri gyaurankwata akó yabü wirri ubiankwata ia elklaza tómbapónóm kürüka. Ene igósidi, ka wirri bagürwóm namülnürrü ngaendógabi.

⁸ Zitülkus módóga, enana kürü arüng bóktan oporpükü peba mórraga* gyaur idódürr yabüka, ka gyaur kokela ka ne peba mórrag wialómórró. Ngaen-gógópan ka gyaur namülnürrü, zitülkus ka umul

* **7:8** arüng bóktan oporpükü peba mórrag: Ma ini peba mórragan ngaensingül bóktan ngakanke.

namülnürrü wagó, kürü peba mórraga sab gyaur ki sidód yabüka. Taetus kürü küzazile wagó, e gyaur kwarilnürrü, a wata tugupurr tonarróm. ⁹ Enana ka ngaen-gógópan gyaur namülnürrü, errkya ka ma bagürwómdóla. Igó zitülkUSDü koke, kürü peba mórraga yabüka gyaur idódürr, a igó zitülkUSDü, yabü gyaورانme e Godka byalüngarre yabiób kolae tonarrdógab. Zitülkus módóga, e gyaur kwarilnürrü Godón ubi ngarkwatódó, da e koke azid aeng kwarilnürrü kibüme. ¹⁰ Godón ubi ngarkwatódó ne gyaure, ene gyaura pamkolpam balngomólda Godka byalüngüm tibiób kolae tonarrdógabi. I Godka nóma byalüngdako, God sab ibü igósidi zid nirre akó i gyaur koke kwarile. A ini tüpan pamkolpamab gyaur, ibü koke ne klama balngomólda Godka byalüngüm, ene gyaura ibü metat bÜdül kwatódó amarruda. ¹¹ Ngakónam ene Godón ubi ngarkwatódó ne gyaura laró alngón yarilürr yabüka: yabü wirri amkoman ubia tónggapónóm dümdüm laróga. Yabü wirri ubi yabiób bódlangóma, amtyanóm e ene kolae kla koke tónggapónarre. Yabü wirri ngürsila ene kolae tonarranme. E wirribóka barrkürrü kürü peba mórraganme. Yabü wirri ubi kürü asenóma. Yabü wirri ubi ia elklaza tómbapónóma kürünkü. Yabü wirri ubia, ene kolae nótó tónggapónórr oya [kolaean darrem] akyanóm. Blaman kwata e igó tómtyerre igó, e ene kolae kla† koke tónggapónarre. ¹² Da enana ka yabüka ene arüng bóktan oporpükü

† **7:11** ene kolae kla: Ma 2:5-11 ngabkanke.

peba mórrag wialómórró, ka koke wialómórró oyame, ene kolae nótó tónggapónórr. Akó ka ta koke wialómórró oyame, wa ene kolae noanka tónggapónórr. A ka wialómórró, igósüm e yabiób ki bómzetarre Godón obzek kwata, yabü ubi ne ene elklaza amkoman tómbapónóma, ki yabü ne elklaza tómbapónóm byaldakla. ¹³ We zitülkusdü, ki arüng bütarrón kwarilnürü.

Ki wata arüng bütarrón koke kwarilnürü, a ki ta wirri bagürwómdü kwarilnürü Taetusün bagürwómanme, zitülkus e blamana oya samu küsilzan inarre. ¹⁴ Ka yabükwata ikub bagürnürü Taetuska, akó e kürü büód koke kókyenarre. Zitülkus módóga, kizan ne poko bóktónóp yabüka, blaman amkoman kwarilür, kibü ikub bagüra yabükwata Taetuska pupo tinóp wagó, ene ta amkomana. ¹⁵ Errkyadan oya wirri moboküpdü ubia yabüka ngaendógabi, wazan gyagüpi amanda wagó, e blamana ia kibü bóktan arrkrru kwarilnürü, e oyazan morroal ipüdarre gum angónde akó tórrngónde. ¹⁶ Ka bagürwómdóla, zitülkus ka amkoman karrkukusi angundóla wagó, e sab dümdüm kla tómbapónane.

8

Arüng Atan Bóktan Wirribóka Gailüm

¹ [Zonaretal], kibü ubia e umul kwarilo ene [gail tonarrbóka], God ne kla nókyenóp ene sos pamkolpam aini Masedonia prrobinsdü.

² Wirri müpa ibü tawinóp, da i wirribóka

azid aeng kwarilürr. Dakla i ngaru bapón-koke bagürwómdü kwarilürr akó ibü elklaza babulan kwarilürr. Olgabi i ngaru bapón-koke mani gail kwarilürr. ³ Ka amkoman poko pupaindóla wagó, ibü gaodó ne kla kwarilürr, i irrbünóp. Akó i errgrrótóp, ibü gaodó ne kla kwarilürr, igósidi i myamem gaodó koke koralórr tibiób nyaben elklaza bumiógüm. I ene kla tónggapónóp tibiób ubi ngarkwatódó. ⁴ I kibü arüngande bamtin kwarilürr ibü ok bainüm Godón pamkolpam Zerrusalem wirri basirrdü tangbamtinüm, sos pamkolpama ngibürr prrobinsdüzan tónggapón kwarilürr. ⁵ I tónggapónóp, ki koke ne klamóm gedlóngóm bain kwarilnürrü. Ngaen-gógópan i tibiób arról Lodón ilinóp, ene kakóm i tibiób arról kibü tülinóp, Godón ubi ngarkwatódó. ⁶ Da ki Taetusün arüngi ilóp yabü tangamtinüm ini gail tonarr alakónóm, zitülkus wa ngaen ini zaget bókyanórr. ⁷ E blaman elklaza kari morroal koke tómbapóndakla: yabü amkoman bangun wirria, yabü bóktan kari morroal kokea, yabü umul wirria, yabü amkoman ubi wirria dümdüm kla tónggapónóm, akó yabü [moboküpdü ubi] wirria, e ne ubi umul bainarre kibükagab. Kibü ubia, e enezan morroal tómbapón kwarilünke ene gail tonarrdó. ⁸ Ka yabü arüng bóktan koke akyandóla ini kla tónggapónóm, a ka yabü moboküpdü ubi apókóm kaindóla igó, ia amkomana. We ngarkwatódó, ka yabü byaldóla ngibürr pamkolpamab ubiankwata gailüm, asenóm ia yabü moboküpdü ubi inzana, ibü moboküpdü ubizane. ⁹ Zitülkus módóga,

e umulakla Lod Yesu Kerrison gail tonarrbóka igó, wa tüpdü tamórr elklaza-koke pamóm bainüm yabü morroalóm, enana oya mórrel* asi kwarilürr kwitüm. Wa ene kla bimgatórr akó elklaza-koke pamóm bainürr, igósüm e mórrel kolpamóm ki bainane samuan ngarkwatódó.

¹⁰ Akó ka yabü kólba gyagüpitótók akyanóm kaindóla inikwata, zitülkus ini klama yabü sab tangnamtirre. Sim ne pail e ngaensingül sos pamkolpam kwarilnürrü mani dakabainüm. Akó ene tibióban koke, e ta ngaensingül sos pamkolpam kwarilnürrü nibiób ubi yarilürr mani akyanóm. ¹¹ Errkya ene zaget ugó elakónam, e ne mani dakabain bókyenarre. Ene igósüm, yabü wirri ubi ene zaget alakónóm inzan yarile, yabü ne ubi yarilürr ene zaget bókyanóm. Ilinam, yabiób elklaza ngarkwatódó. ¹² Zitülkus módóga, darrü oloman ne wirri ubi asi nóma yarile akyanóm, God ene [gyaur kla] sab ipüde, zitülkus ene oloma ekyene tóba elklaza ngarkwatódó. Wa koke ekyene igó elklaza ngarkwatódó, babul ne elklazako.

¹³ Kibü ubi kokea, yabüka sab müpa koke tame, zitülkus e ngibürr kolpamab müp ul aindakla. A kibü ubia, e, nidi gaildakla, akó ene pamkolpama, nidi azebdako, nizan kopoab sab gaodó namüli. ¹⁴ Errkyadan ini tonarr, yabü abün ne elklazako ibü tangbamtindako, elklaza-koke nidipko. Olgabi, darrü tonarr yabü elklaza sab ne babul nóma kwarile akó ibü abün

* **8:9** Ene mórrel módógako: [wirri kómal zyón], arüng, akó blaman kwitüdü elklaza.

elklaza sab ne asi nóma kwarile, ibü ne elklazako yabü tangnamtirre. Da e nizan kopo sab ugón gaodó namüli. ¹⁵ Wata Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Abün nóto dakabainürr, oyaka wata gaodó yarilürr, akó aüd nóto dakabainürr, oyaka gaodó yarilürr.”

Taetusün akó Nis Amkoman Bangun Pam Nis Korrint Wirri Basirrdü Zirrnápónóp

¹⁶ A mi Godón eso akyandakla, dadan amkoman ubi nóto ingrinürr Taetusün moboküpdü yabü tangbamtinüm, kibü ubizan. ¹⁷ Taetus abinürr, ki oya nóma imtinóp yabüka alkomólóm. Ene kla tebe koke, a wa yabüka tótókda wirri ubipükü akó tóbanan ubidügab. ¹⁸ Ki Taetusün zirrapóndakla darrü zonaretpükü, blaman sos pamkolpama noan agürdako tóba zagetanme Morroal Bóktan Yesunkwata ayom. ¹⁹ Ene kla tebe koke, a oya wa blaman sos pamkolpama ipüdóp kinkü tótókóm, ki ini gyaur kla sab nóma imarrurre Zerrusalem sos pamkolpamdó. Ki ini zaget ngakandakla Lodón ngi wirri kwitüm amngyelóm akó amtyanóm kibü ubi ngibürr pamkolpam tangbamtinüma. ²⁰ Wa sab kinkü tame, zitülkus kibü ubi kórzyónüma darrü oloma kibükwata bóktan-gum wagó, ki ini wirri gyaur kla kle-kle ngakandakla. ²¹ Zitülkus módóga, ki kibiób gyagüpitótók ene klamdó arrbündakla igó, dümdüm kla tómbapónóm, ene wata Lodón ilküpdü tebe koke, a pamkolpamab ilküpdü ta inzan.

22 Akó ki mibü darrü zonaret inkü zirrapóndakla, ki noan abün tonarre apók kwarilnürü akó ki esenónóp igó, wa abün elklaza wirri arüangi tómbapónnda. Akó errkyadan oya ubia yabü wirrian arüangi tangbamtinüm ene mani dakabain zaget tónggapónóm, zitülkus wa amkoman karrkukusi angunda wagó, yabü ubi mani gailüma. 23 Darrü oloma ne Taetusünkwata nóma imtine, oya ilamke magó, wa kürü kamade akó wa kankü zagetóda yabünkü. Darrü oloma ne mibü zonaret nisabkwata nóma imtine, oya ilamke magó, sos pamkolpama ibü zirrapóndako ibü ngidü tórrmen tómbapónóm. Akó ibü tórrmendógabi pamkolpama Kerrison ngi wirri kwitüm amngyeldako. 24 We ngarkwatódó, e panzedó yabiób moboküpdü ubi nómtyenam ini pamdó akó nómtyenam igó, kibü dümdüm asine yabükwata ikub bagürüm. Ene igósüm, blaman sos pamkolpama ini klambóka umul kwarile.

9

1 Darrü kla myamem babula kürü wialómóm yabüka ini zagetankwata Godón pamkolpam tangbamtinüm Zerrusalem wirri basirrdü. 2 Zitülkus módóga, ka umulóla yabü wirri ubi ibü tangbamtinüma. Ka ikub bagür namülnürü, ngaendógab kókó errkya, yabükwata Masedonia pamkolpamdó wagó, e ne pamkolpamakla Akaya prrobinsdü, wata tómbapórrón kwarilnürü sim paildügabi mani aliönüm. Akó yabü wirri ubia barre pamkolpam

nunuóp tórrmenóm. ³ A ka ma ini aüd zonaretal zirrbapóndóla yabü tangbamtinüm ene mani dakabainüm, igósüm kibü ikub bagür yabükwata enan küp-koke yarile ini klamdó. A igósüm e tómbapórrón kwarilo kürünkü, ka enezan bóktarró. ⁴ Akó igósüm, ki büód koke kwarilo, ki inzan amkoman karrkukusi angun kwarilnürü igó, e tómbapórrón koralo. Ki sab büód kwarilo - akó e yaib sab amkoman büódan kwarilo - ngibürr Masedonia kolpama ne nóma ogobe kankü akó ne nóma eserre igó, e tómbapórrón kokeakla. ⁵ Da ka gyagüpi wama kagó, ka ini aüd zonaretal arüngi ki nilnüma yabüka tótókóm yabü tangbamtinüm ene wirri [gyaur kla] ngaen-gógópan tónggapónóm, e ne [alkamül-koke bóktan] ingrinarre gailüm. Da ka solkwat nóma abzilo, ene mani wata módó yarile inzan, wirri gyaur klamzan yabü ubi ngarkwatódó, akó inzan koke darrü klamzan, e bagürwóm kokeakla gailüm.

Wirri Gyaur Kla Gail

⁶ Ini poko gyagüpi amanikamke: Nadü oloma baritóda aüdan küp, sab aüdan abüle, a abün küp nótó baritóda, wa sab abün abüle.* ⁷ Darrpan-darrpan oloma ki alión yarilün, wa moboküpdü ne gyagüpitótók esene aliönüm. Wa mólmóntwólpükü koke iline ó wa koke ki alión yarilün, zitülkus darrü pama oya ile aliönüm. Zitülkus módóga, barnginwómpükü nótó gailda, Godón [moboküpdü ubi] oyakama.

* **9:6** Pol ini bóktanbarr wialómórr amkoman bangun pamkol-pam arüng bótanóm wirri gyaur kla gailüm.

⁸ Akó God gaodóma yabü ngaru bapón-koke gailüm blaman gyaur kla. Ene igósüm, yabü blaman elklaza gaodómako blaman tonarrdó akó e ngibürr pamkolpam ngaru bapón-koke iade tangnamtirre blaman kwata. ⁹ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda ene olomankwata, wirri gyaur kla nóto gailda, wagó, “Wa tóba gyaur kla popa arrgrratóda elklazakoke pamkolpamdó;

God sab ene oloman [dümdüm tonarr] gyagüpi amanike metatómpükü.”

¹⁰ Akó God [wit] küp aliónda küp barit pamdó, ene küp nóto amanda tóba apapdó, akó God brred aliónda alom. Wa ta sab yabü nyaben elklaza nülirre, akó abün nirre. Akó wa ene morroal tulmil abün nirre, yabü dümdüm tonarra ne tulmil alngumilda. ¹¹ God sab yabü mórrel pamkolpamóm nirre blaman kwata, igósüm e gaodó kwarilo gailwómüm blaman tonarrdó. Akó yabü gailwómdügab pamkolpama sab Godón eso ekyerre, ene gyaur klamankü, ki sab ne kla amarru kwarilo ibüka. ¹² Ini gail zageta, e ne kla tónggapóndakla, Godón pamkolpam tangbantinda ibü nyaben elklaza azebóm. Wata ene kla koke, a ene zagetódógabi abün pamkolpama sab Godón wirribóka eso ekyerre. ¹³ Ini zaget tónggapónde, e amtyandakla wagó, e tónggapóndakla e ne alkamül-koke bóktan ingrinarre. We ngarkwatódó, ene pamkolpama sab Godón ngi igósidi wirri kwit emngyerre, zitülkus e panzedó bóktónarre wagó, Morroal Bóktan Kerrisonkwata amkomana, akó errkya

e yabiób bóktan mamoadakla. Akó zitülkus e yabiób elklazadógab gail kwarilo ibüka akó blaman pamkolpamdó. ¹⁴ Akó i nóma tóre kwarile yabünkü, i nae aman kwarile yabübóka umulüm, zitülkus God yabü tóba ngaru bapónkoke [gail tonarr] nókyenóp. ¹⁵ Mi Godón eso ekyanórre, zitülkus wa mibü wirrian gyaur kla tókyenóp, tóba Olom Yesu! Ene gyaur kla inzan wirriana, mibü bóktan babula ene gyaur klambóka apónóm!

10

Pol Tóba Zaget Adlangórr

¹ Ka, Pol, yabü darrü poko arüangi amtindóla. Ka Kerrisozan bóktandóla, piküpan akó mómók tonarre. Ngibürra yabü aodó kürübóka apóndako igó, ka gumla bóktanóm yabü obzek kwata, a ka gum-koke wialómdóla ka yabükagab nanabwób nómadóla! ² Ngibürr kolpama yabü aodó bóktandako wagó, kibü tórrmen tulmil inzanako, tüpan pamkolpamab tórrmen tulmilzan. Ka gyagüpitótók eserró ibüka gum-koke bóka bamgünüm. Ka yabü arüangi batodóla kólba zitülkus akyanóm koke yabüka gum-koke bóka bamgünüm, ka nóma tamo yabüka. ³ Enana mi ini tüpdü nygabendakla, ki inzan koke gazirrdakla, ini tüpan pamkolpamazan gazirrdako. ⁴ Ki ne gazirr klame gazirrdakla, ini tüpan gazirr kla kokeako. A ene wa, ki Godón arüangan gazirr klame gazirrdakla, samuan arüng müót algatóm. Ki obae gyagüpitótók Godónkwata algatódakla, ⁵ akó blaman ikub

bagür gyagüpitótók, Godónbóka umuldü ne klama bóka bamgündako. Akó ki blaman inzan kolpamab gyagüpitótók bumiógdakla amarrum Kerrison bóktan mamóanom. ⁶ Akó e bóktan nóma mamóan kwarilo blaman kwata, ene kakóm, ki sab tómbapórrón koralo [kolaean darrem] aliónum ibü blamandó, bóktan koke nidi mamóandako.

⁷ E ngakónam yabü obzek kwata ne elk-lazako. Darrü oloma ne karrkukusi nóma amkoman angunda igó, wa Kerrisone, wa akó gyagüpi ki wam inibóka wagó, ki ta Kerrison-akla wazane. ⁸ Ka büód koke ipudo, enana e aprrapórr gyagüpi tótókdakla, ka karianbóka ó barrkyananbóka ikub bagür namülnürrü ene balngomól arüngankwata, Lod kibü ne kla tókyenóp. Wa kibü arüng tókyenóp igósüm, yabü amkoman bangun dódórr ainüm, a igósüm koke, yabü amkoman bangun algatóm. ⁹ Kürü ubi kokea, yabü gyagüpi tótókóm igó, ka yabü gum-guman ngibtanom kaindóla kólba bóktan opore kólba peba mórragdó. ¹⁰ Darrü oloma bóktanda wagó, “Tóba peba mórragdó Pol go wirri akó zürük bóktan opore wialómnda, a wa go aini nómada, oya tórrmen tulmil arüng paman tórrmen tulmilzan kokeako akó oya bóktan küp kokeako.” ¹¹ Inzan oloma igó poko ki emzyat wagó, ki kibü peba mórragdózan amtyandakla kibiób bóktan opore, ki yabüka babul nómadakla, ki inzan tulmili koralo, ki sab yenkü asi nóma koralo.

¹² Ngibürr pama tibióbbóka bóktandako wagó, i wirri pamako. Ia ki gum-koke ki

korala bóktanóm wagó, ki inzan wirri pamakla? Amkoman kokean! A i tibiób bütanindako tibiób darrpan-darrpanpükü. Akó i tibiób gida arrbündako tibiób zaz bainüm, i iazan morroalako. I gonggoako! ¹³ A ki ma igókwata koke ikub bagür kwarilo, God kibü koke ne zaget tókyenóp. A ki wata ene zagetankwata ikub bagür kwarilo, ene bwóbdü God tüp ngaru ne ingrinürr kibünkü zagetóm. Ene bwóba ta yabü bwób angoreanda. ¹⁴ Ki ene ngaru koke baurrdakla, zitülkus e ene ngaru kugupidümakla. Ki yabüka ne koke nóma ki togoba, ki ikub ki bagür kwarila zagetankwata, ki koke ne kla tónggapónóp akó inzana ki ngaru ki baurrürrü. Anda, ki ta yabü bwóbdü togobórró Kerrisonkwata Morroal Bóktanpükü. ¹⁵ Ki ene ngaru koke arrgrratódakla, zitülkus ki koke ikub bagürdakla igó zagetankwata, ngibürr pama ne kla tónggapónóp. Yabü amkoman bangunazan dódórr baina, ki [gedlóngóm baindakla] igó, kibü zageta yabü aodó sab wirribóka dódórr baile, ene ngaru kugupidü God ne kla ingrinürr. ¹⁶ Ene igósüm, ki sab gaodó koralo Morroal Bóktan amgolóm yabü bwób kakota ne bwóbko. Da ki koke ikub bagür kwarilo ene zagetankwata, tónggapórrón ne klame darrü paman zaget bwóbdü. ¹⁷ A Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, “Darrü olom ne ubi nóma yarile ikub bagürüm darrü klamankwata, wa ki ikub bagür yarilün wata igókwata, Lod ne kla tónggapónórr.” ¹⁸ Lod igó olombóka bóktanda wagó, wa morroal pama, Lod noan agürda, a wa

ene poko igó olombóka koke apónða, tóba nóto bagürda.

11

Pol akó Obae [Apostol]

¹ Ene obae umulbain pama tibióbankwata ikub bagürdako gonggo pamzan, a e ma ibü bóktan arrkrrudakla. We ngarkwatódó, ka ubila, e kürü ok kirre kólbakwata karibóka ikub bagürüm gonggo pamzan. Anda, kürü ok kinam! ² Kürü gyagüp kolaea amkalda yabükwata, wata Godónzan, zitülkus e obae umulbain pamab bóktan mamóandakla. E ar-rearrón ngul olomzanakla wata darrpan pam amiógüm. Ka [alkamül-koke bóktan] ingrürü yabü Kerrison amtyanóm darrü pampükü ut-koke ngul olomzan. ³ A ka wa gumla igó pokodó, yabü darrü pama sab apól kwat nómtyerre yabü gyagüpitótókdó, da e myamem Kerrison koke mamóanórre amkoman akó [kolkal] moböküppükü, wata ene gwarazan Ibün ilklió uliónürr obae tizdi. ⁴ Zitülkus módóga: ki Yesunkwata bóktan amgoldakla. A darrü pama nóma tótókda yabüka akó darrü Yesunkwata bóktan nóma amgolda, da e ene pam ok aindakla. E kibükagab Godón Samu ipüdarre. A e darrü-darrü samu nóma apadódakla, e ene samu barnginwómpükü apadódakla. E kibükagab Yesunkwata Mor-roal Bóktan ipüdarre. A e darrü-darrü mor-roal bóktan nóma apadódakla, e ene bóktan

barnginwómpükü apadóda. ⁵ Kürü ok kinam kólbakwata ikub bagürüm, zitülkus ka koke gyagüpi tótókdóla kagó, ka kari ngi pamla ibükagab, inzan tórrmen tulmil nidi tómbapóndako, wamaka i wirri apostolako ngibürr apostoldógabi. ⁶ Enana ka umul koke ipadórró morroal bóktanóm, ka Godónbóka umulóla. Ki yabü nómtyenóp igó, ki Godónbóka umulakla, blaman kwata akó blaman elklazadó.

⁷ Ka mani koke yazebnórró yabükagab, ka Godón Morroal Bóktan nóma amgol namülnürrü yabüka.* Inzan kwata ka kólba ngi tüp elkomólórró, tange zagetóde kólba ngyaben elklazam, yabü kwit bainüm samuan ngarkwatódó. Ini kla tónggapónde, ia ka kolae tonarr tónggapón namülnürrü? Koke! ⁸ Ka yabü aodó nóma zaget namülnürrü, ka mani yazebnórró ngibürr sos pamkolpamdógabi ngibürr bwóbdüma. Ene inzan yarilürr, wamaka ka ibükagab gómól namülnürrü yabünkü zagetóm. ⁹ Akó ka yabüka asi nóma namülnürrü ó kürü mani babul nóma yarilürr ngyaben elklaza bumiógüm, ka yabü darrpan-darrpan müp koke gail namülnürrü. Zitülkus módóga, [zonaretala] Masedonia prrobinsdügab nidi togobórr, kürü kókyenóp, kürü babul ne kla yarilürr. Blaman elklazadó ka yabü müp koke nókyenarre yabükagab manim batom akó ka sab yabü müp kokean nülinünümo. ¹⁰ Wata amkomanzana Kerrison amkoman bóktan kürü búb kugupidüma, ene ta

* **11:7** Polón ngyaben tonarrdó, pamkolpama ibü umulbain pam darrem kla niliónónóp.

amkomana, darrü olom gaodó kokea kürü piküp ainüm ikub bagürgum ola Akaya prrobinsdü wagó, ka yabü müp koke akyandóla. ¹¹ Ka yabü müp koke larógóm nülinarre? Ia zitülkus igósidi, kürü [moboküpdü ubi] babula yabüka? Koke. God umula wagó, kürü moboküpdü ubi yabükamóma.

¹² Ngibürr pam asiko yabü aodó, ikub nidi bagürdako wagó, i apostolab zaget tómbapóndako kizan. Akó ibü ubia, e ibü nómzyetórre igó, i darrpan ngarkwatódómako kinkü. We ngarkwatódó, ka metat tónggapolo, ka errkya ne kla tónggapóndóla: ka mani myamem koke yazebo. Ene igósüm, ibü zitülkus babul yarile ikub bagürüm. ¹³ Ene pam obae apostolako. I ilklió bülión zaget pamako. I obae buli zagetódako, wamaka i Kerrison apostolako. ¹⁴ Ka wa koke arrkürrdóla, zitülkus satania tüób obae buli pupo baında, wamaka wa zyónpükü [anerrua]! ¹⁵ Da módóga, arrkürrgu, oya zaget pama obae buli nóma tótókdako, wamaka i [dümdüm tonarrab] zaget pamako. Ibü dómdóm ngürrdü God ibü sab [kolaeen darrem] nókyerre tibiób tórrmen ngarkwatódó.

Polón Azid Aeng Apostolzan

¹⁶ Ka akó bóktandóla: darrü oloma koke ki gyagüpi wam igó, ka gonggola. A e ne nóma gyagüpi tótókdakla igó, ka gonggola, kürü küpüdam gonggo pamzan, igósüm ka ta kari-anbóka ikub bagüro, izan. ¹⁷ Kürü ubi darrü poko bóktanóma kólba ikub bagürankwata: ka kubó koke bóktano, Lod iazan ki bóktóne. A

ka inzan bóktono, gonggo bairrün pamzan. ¹⁸ Zitülkus abüna inzan ikub bagürdako, tüpan pamkolpamazan tómbapóndako, ka ta kubó inzan ikub bagür namulo. ¹⁹ E gyagüpi tótókdakla e amkoman [wirri gyagüpitótók] isakla, a e barnginwómpükü gonggo pam ok bairndakla! ²⁰ Anda, e kolpam ok bairndakla yabü byalóm ibü ubi tómbapónóm. Akó e ibü ok bairndakla yabü mani azebóm tibióbkü, yabü ilklió büliónüm ibü mamóanóm, tibióbkü kwit bainüm yabükagab, ó yabü obzek akrranóm tang o-e.† E kolpam ok bain-gu ene elklaza tómbapónóm! ²¹ Ki arüngkoke kwarilnürü ene elklaza tómbapónóm! Ka büód ki aenga tómbapónóm!

A darrü pama ne gum-koke nóma ikub bagür yarile darrü klamankwata - ka gonggo pamzan bóktandóla - ka ta gum-koke namulo ene klamankwata ikub bagürüm. ²² Ia i ikub bagürdako igó, i Ibrü† pamako? Kótó, ka ta inzan. Ia i ikub bagürdako igó, i Israael pamako? Kótó, ka ta inzan. Ia i ikub bagürdako igó, i Eibrra-amón olmalbobatalko? Kótó, ka ta inzan. ²³ Ia i ikub bagürdako igó, i Kerrison zaget pamako? Ka morroal zaget pamla ibükagab. (Ka inzan bóktandóla, wamaka ka gonggoanla.) Ka wirri arüngi zaget namülnürü ibükagab. Ka tümün müótüdü abün münüm namülnürü ibükagab, zitülkus ka bóktan amgolnórró Kerrisonkwata. Kürü wirrianbóka kómkalnóp

† **11:20** Ma darrü oloman obzek nóma amkaldóla tang o-e, ma oya samu amkaldóla akó wa kubó büód aeng yarile. † **11:22** Ibrü ne ngie, Zu pamkolpamab darrü ngia.

ibükagab, zitülkus ka Kerrison mamoadóla. Akó ka kari poko nurrótókorroma abün tonardó ibükagab, kasan zaget namülnürrü Kerrisonkü. ²⁴ 5 MÜNÜM Zu balngomól pama kürü kyólnóp sye-i 39 münüm. § ²⁵ AÜD münüm Rrom balngomól pama kürü kyólnóp bidame. Darrpan mün kolpama kürü büdülümpükü ingülküpi amkalóm kain kwarilürr. Aüd münüm ka ne buti wamnórró, kolae bainürr, da nae baitürr. Darrpan mün ka udarük namülnürrü malu naedó darrpan dudu irrüb akó ngürrüm. Kürü we solkwat zid kinóp. ²⁶ Ka abün münüm agóltagól namülnürrü abün-abün bwóbdü akó ka enezan agól namülnürrü, ka ngibürr tonarr kólba arról kari poko imrükürrüma. Ngibürr tonarr ka büdül kari poko aroatórró, tobarr banikdi ó tobarrdó agólde. Ngibürr tonarr ka büdül kari poko aroatórró, agóltagólde gazirr-gazirr gómól pam asi ne bwóbdü kwarilürr. Ngibürr tonarr ka büdül kari poko aroatórró, zitülkus kólbanan bwób pama kürüka anin kwarilürr, ó ngibürr tonarr Zu-koke pama kürüka anin kwarilürr. Ngibürr tonarr ka büdül kari poko aroatórró, ka wirri basirrdü nóma namülnürrü, ngibürr tonarr ka [ngüin-koke bwóbdü] nóma namülnürrü, ngibürr tonarr ka buti nóma agóltagól namülnürrü maludü. Ngibürr tonarr ka büdül kari poko aroatórró

§ **11:24** 39 münüm: Mosesón gidadó wialómórróna wagó, gaodóma darrü gida amgün pam sye-i ailüm 40 münüm a 41 münüm koke (Duterronomi 25:1-3). Zu balngomól pama Polón wata 39 münüm ailóp, zitülkus i gum kwarilürr kle-kle atangóm.

ene pamabme, obae buli nidi pupo bainónóp, wamaka i zonaretal kwarilürr Yesun ngidü. ²⁷ Zitülkus ka wirri arüngi zaget namülnürrü kólba bübdügab ne arüng yarilürr, ka abün tonarr koke ut namülnürrü. Ngibürr tonarr ka alom akó naem namülnürrü. Ka abün pokodó alo bütóklürrü. Ngibürr tonarr ka güb namülnürrü, zitülkus kürü gaodó mórrkenyórr koke koralórr bamelóm. ²⁸ Akó ngibürr elklaza tumum, ka blaman ngürrzan müp ódóddóla blaman sos ngabkanóm. ²⁹ Darrü olom arüngkoke nómada, da ka ta inzan gyaur aengdóla oyaka. Darrü olom kolae tonarrdó ódódórrón nómada, kürü kari ngürsila koke amiógda.

³⁰ E kürü nóma zirratakda kla ikub bagürüm, da ka igó elklazabkwata ikub bagür namulo, ne klama amtyandako igó, ka arüngkokela.

³¹ Lod Yesu, oya God ó Ab nótóke, pamkolpama metat noan ki agür kwarilün, wa tüób umula wagó, ka koke tizdóla. ³² Ngaen, ka Damaskus wirri basirrdü nóma namülnürrü, king Erritasón gabena myelam pam irrbünürr ene basirran barrbün mamtaedó kürü arümüm. ³³ A kürü gómdamala kürü küdüdóp ene wirri basirran ingülküpi akólórrón kaldó. Da i kürü, sye-i amelórrón, wirri alópe kabinóp kalkuma pokar mamtaeana. Da ka ene inzan kórzyórrü gabenan tangdógabi.*

12

Pol Nuzan Kla Esenórr Wa Nóma Aerr

* **11:33** Ma dandang ngakanke atang opor Apostolab Tórrmen 9:23-25.

Yarilürr

¹ Errkya ka wata ikub bagür namulo. Ene ikub bagüra darrü olom koke tangamtinda, a ka igókwata bóktanóm kaindóla, ka nuszan elklaza akó okaka azazirrün elklaza nósenarre Lodk-agabi. ² Ka darrü Kerrisoka dayórrün pambóka umulóla.* ¹⁴ Paila kuri blakónóp, oya kwit emngyelóp ama tai wirri kwitüm, we pokodó God nólamse. Ka umul-kókla ia bübdü yarilürr, ta ia бүb amgatórr. Wata God amkoman umul watóke. ³⁻⁴ Akó ka umulóla wagó, ini pam kwit emngyelóp ama Godón Agurr Apapdó.† Wa ola bóktan arrkrrurr, kolpam gaodó kokeako bóktanóm. Akó God kolpam koke ok baina ene bóktan бүdrratóm. Ka umul-kókla ia бүbdü yarilürr, ta ia бүb amgatórr. Wata God amkoman umul watóke. ⁵ Ka sab inzan pamankwata ikub bagür namulo, a ka kólbakwata koke ikub bagür namulo. Ka wata igó elklazabkwata ikub bagür namulo, ne klama amtyandako igó, ka arüng-kokela. ⁶ Ka ne ubi nóma ki namüla ikub bagürüm, ka gonggo pam koke ki namüla, zitülkus ka amkoman bóktan ki bóktan namüla. A ka koke ikub bagür namulo, ene igósüm darrü oloma sab koke gyagüpi tótók yarile igó, ka wirri ngi pamla, we klamdógabi, ka küóbzanla. Wa kürükwata ia gyagüpi tótókda, igó klamdó angrirrün ki yarile, kürü tórrmen akó bóktan. ⁷ God kürü azid aengan ngigütanórr, igósüm ka kólba koke kwit baino ene wirrian okaka azazirrün elklazabme. Ene azid aeng inzana,

* **12:2** Pol tóbabóka apónnda. † **12:3-4** Godón Agurr Apap, Mórrke-mórrke módóga: paradise.

wamaka darrü tóreza kürü büb aelda. Ene satanian menyam pamzana, kürü wirri azid aengóm, igósüm ka kólba koke kwit baino. ⁸ Ka aüd münüm Lodón wirri arüangi yatorró ini azid aeng apadóm kürükagab. ⁹ A wa ma tóbtanórr kürüka wagó, “Koke, ka sab koke ipudo. Kürü [gail tonarr] gaodóma marüka, zitülkus ma arüng-koke nóma namulo, popadana asenóm kürü arünga wirribóka zagetóda marüka.” We ngarkwatódó, ka sab wirri bagürwómpükü igó elklazabkwata ikub bagür namulo, ne klama amtyandako igó, ka arüng-kokela. Ene igósüm, Kerrison arüng kürüka yarile. ¹⁰ We zitülküsü, ka bagürwómdóla ka arüng-koke nómadóla, pamkolpama kürü samu nóma amkaldako, ka müp tonarrdó nómadóla, kolpama kürü müp nóma alióndako, ó kürü moboküp müpdü nómada Kerrison zaget tónggapónde. Zitülkus módóga, ka arüng-koke nómadóla, da ka arüngla Kerrison arünganme.

Pol Gyakolae Yarilürr Korrint Pamkolpamdó

¹¹ Ka gonggo pamzan wialóm namüla! A e yaib kürü zirrkótókarre inzan wialómóm.† E kürükwata morroal poko ki bóktónarre, zitülkus ene pam, nidi gyagüpi tótókdako wagó, i wirri [apostolako] ngibürr apostoldógabi, i wirri morroal kokeako kürükagab, enana ka

† **12:11** Korrint sos pamkolpam obae apostolab ikub bagür arkrürru kwarilürr akó i Polón adlang koke kwarilürr ene apostolab obzek kwata. Inzan kwata i Polón zirratókóp akó ikub bagürüm gonggo pamzan.

wata kari ngi pamla. ¹² Anda, [wirri tulmil], [asen-koke tórrmen], akó arüing tonarra tómbapón kwarilürr yabü aodó, e Korrint pamkolpamakla, ka yenküzan namülnürrü. Ene elklaza pupaindako igó, ka amkoman apostolóla. Ene elklaza tómbapón kwarilürr kürükama, kazan karrkukus zamngól namülnürrü, enana müp tonarra togoblórr kürüka. ¹³ Ka ia yabü kle-kle kwata bangón namülnürrü ngibürr sosdógabi? Wata ini kwata, ka yabü müp koke alión namülnürrü mani azebde, kólba darrem klamóm. E ne nóma gyagüpitótókdakla igó, ene kolae yarilürr kürüncü yabü ini müp akyanóm, gyaurka, e kürü ene kolae arrgonam!

¹⁴ Tübarrkrru, tonarra kuri tame kürü yabü aüd ngim basenóm. Akó ka yabü müp koke nülinünümo mani azebóm, zitülkus ka darrü klamóm ubi kokela yabükagab. A kürü ubi yabükamóma. Zitülkus módóga, ka yabü abzanla akó olmala mani koke ki kwób isunórre tibiób aipalabalabkü. A aipalabala mani ki kwób isunórre tibiób olmalabkü. ¹⁵ Ka sab wirri barnginwómpükü kólba blaman elk-laza amalo yabüncü akó ka kólbapükü ta inzan. Kürü amkoman wirri [moboküpdü ubi] yabükamóma. Ia yabü kari-kari moboküpdü ubia kürükamóm? ¹⁶ Da e babino wagó, ka yabü müp koke nülinarre. A ngibürra bóktandako wagó, zitülkus ka iklió bülión gyagüpitótókpükü pamla, ka yabü iklió bülión namülnürrü kólba mamooanóm. ¹⁷ Ia ka yabü ilklió bülión namülnürrü mani azebóm ene darrü pamdóma, ka yabüka nibiób zirnapónarre? ¹⁸ Ka Tae-

tusün arüngi yalórró yabüka tótókóm akó ka mibü darrü zonaret usakü zirrapórró. Taetus yabü koke ilklió nülinóp mani azebóm, be? Ia kürü akó oya tórrmen tulmil darrpan moboküpi kokeamli? Ia kürü akó oya tonarr darrpan tonarr kokeamli? Ó, kibü darrpan moboküp akó tonarramli.

¹⁹ E sab nóma arrkrru kwarilo, darrü pama ini peba mórrag nóma etangle, e aprrapórr gyagüpi ogoblo igó, ki ini bóktan wialómdakla yabüka kibiób bódlangóm. A ki kibiób bódlangóm koke kaindakla. Ki wialómdakla Godón obzek kwata, Kerrisoka dabyórrünzanakla. Akó moboküpdü gómdamal, ki blaman ne elk-laza tómbapóndakla, ki tómbapóndakla yabü amkoman bangun dódórr ainüm. ²⁰ Zitülkus módóga, ka gyakolaedóla wagó, ka yabüka nóma tamo, ka aprrapórr sab eseno wagó, e koke nyabendakla kürü ubi ngarkwatódó. Akó e aprrapórr sab esenane wagó, ka in-zan pam kokela yabü ubi ngarkwatódó. § Ka gyakolaedóla wagó, e igó elklaza aprrapórr tómbapóndakla: e ongyaltongyaldakla, yabü gyagüp kolaea akrranda, ngürsila yabü azebda, e yabióban gyagüpi bomandakla, e obae bóktan alióndakla ngibürrabkwata panzedó, e ngi bu-marrudakla, e gyagüpi tótókdakla igó, e mor-roalakla ngibürrdügabi, akó yabü balngomól nabea. ²¹ Ka gyakolaedóla wagó, ka sab nóma

§ **12:20** Korrint sos pamkolpamab ubi yarilürr igó, Pol sab ibüka tame morroal tonarrpükü. A Pol ne ibü kolae tonarr tómbapónde nóma ki nóserre, wa arüngpükü ki nagórrre.

tamo, kólba God kürü büódan ngigütine yabü obzek kwata. Akó ka yón gyaur namulo abün pamkolpamabkwata, ngaen kolae tonarr nidi tómbapón kwarilürr akó koke tübyalüngóp Godka tibiób kolae tonarrdógabi. I [kolkal]-koke tonarr olngolórr akó i ngibürr kolpampükü ut kwarilürr, ibü kol ó morwal koke nidi kwarilürr, akó i büódan tulmil tómbapón kwarilürr tibiób bübi.

13

Dómdóm Arüng Ikik Bókrran Bóktan

¹ Ene aüd ngim tonarr yarile, ka sab nóma wamo yabü basenóm. Godón Wialómórrón Bóktana bóktanda wagó, “Nis ó aüd kolpama wata sab bóktórre wagó, i darrü kolae tonarr esenóp. Da nis ó aüd kolpama inzan nóma bóktórre, ene kolae tonarra amkoman tómbapónórr.”* ² Ka yenkü nis ngim nóma namülnürrü, ka ibü arüng bóktan nókyenarre, ngaen kolae tonarr nidi tómbapónóp akó blaman kolpam igó, ka ene kolae tonarr enan ilküpane koke ngakono. Akó errkya, ka yenkü babul nómadóla, ka yabü akó arüng bóktan akyandóla ini peba mórragdó wagó, ka ene kolae tonarr enan ilküpane koke ngakono, ka nóma tamo. ³ Zitülkus módóga, yabü

* **13:1** Ini bóktan opor Mosesón gidadó wibalómórrónako (Duterronomi 19:15). Pol ini bóktan aini wialómórr amtyanóm wa gida mamooan yarilürr akó oya dümdüm asi yarilürr ibü dümdüm bütanóm, tibiób kolae tonarrdógab koke nidi tübyalüngóp. Zitülkus módóga, ene aüd ngim tonarr yarile, wa sab nóma wame ibü basenóm.

ubia ka yabü nómtyenónómo wagó, Kerriso bóktanda kürükama. Wa arüng-koke kokea yabü dümdüm bütanóm ó tangbamtinüm, a wa ma tóba arüng pupainda yabü aodó. ⁴ Amkoman, wa arüng-koke yarilürr oya krrosdó nóma emngyelóp, a wa ma errkya arróla Godón arünganme. Ki oyaka dabyórrünakla, da ki ta arüng-kokeakla, a Godón arünganme ki ta arról koralo Kerrisozan yabü dümdüm bütanóm akó tangbamtinüm.

⁵ E darrpan-darrpana yabiób bapinam, basenóm e ia ngyabendakla Godón amkoman angun ngarkwatódó akó amzyatóm ia yabü amkoman bangun amkomana. Amkoman, e amzyatódakla igó, Yesu Kerriso yabü moboküpdü ngyabenda, be? Wa yabü moboküpdü koke nóma ngyabenda, da yabü amkoman bangun amkoman kokea. ⁶ Ka gedlóngóm baidóla, e sab umul bainane igó, ki amkoman [apostolakla]. ⁷ Ki tóredakla Godka wagó, e darrü kolae koke tónggapórre. Ki inzan koke tóredakla, pamkolpama amzyatóm igó, ki amkoman apostolakla. A ki inzan tóredakla, igósüm e ki tómbapórre dümdüm ne elklazako, enana ngibürr pamkolpama gyagüpi tótókdako igó, ki amkoman apostol kokeakla. ⁸ Ka ini poko wialóma, zitülkus ki gaodó kokeakla Godón amkoman bóktandó bóka bangünüm. A ki wata gaodómakla elklaza tómbapónóm Godón amkoman bóktan ayom. ⁹ Ki bagürdakla, yabü amkoman bangun karrkukus nómada, enana ki aprrapórr inzan pupo baidakla, wamaka

ki arüng-kokeakla. Akó ki tóredakla igó, God sab yabü tangbamtin yarile [dudu kómalóm] bainüm. ¹⁰ We zitülkudü, ka ini elklaza wibalómdóla ini peba mórragdó, ka yenkü babulzanla. Ene igósüm, ka yabüka nóma tamo, zitülkus babul yarile yabü zóngange dümdüm bütanóm Lodón balngomól arüng ngarkwatódó. Lod kürü ene arüng kókyanórr yabü amkoman bangun dódórr ainüm, wa igósüm koke kókyanórr yabü amkoman bangun algatóm.

Dómdóm Alakón Bóktan

¹¹ Dómdóm, [zonaretal], bagürwómpükü kwarilünke. Wirribóka bütanilamke dudu kómalóm bainüm, kürü arüng bóktan tübarrkrru, darrpan gyagüpitótóke ngyaben kwarilün, akó paudi ngyabelamke. Akó God, [moboküpdü ubi] akó paud nótó gailda, wa yabüka yarile. ¹² Morroal ngürr nókyenamke yabiób darrpan-darrpan akó morroal moboküpi baprükamke. Blaman Godón pamkolpama aini, yabüka morroal yawal bóktan zirrbapóndako. ¹³ Ka tóredóla, Lod Yesu Kerrison [gail tonarr] akó Godón moboküpdü ubi sab asi ki namülam yabü blamandó, akó ka tóredóla, Godón Samua yabü blaman sab danirre.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-04-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 2 Apr 2021

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614